

Charvona: Philosemite or Bandwagon-Jumper?

When the king returned from the palace garden to the banquet room, Haman was lying prostrate on the couch on which Esther reclined. "Does he mean," cried the king, "to ravish the queen in my own palace?" No sooner did these words leave the king's lips than Haman's face was covered. Then Harbonah, one of the eunuchs in attendance on the king, said, "What is more, a stake is standing at Haman's house, fifty cubits high, which Haman made for Mordecai—the man whose words saved the king." "Impale him on it!" the king ordered.

אסתר פרק ז

(ח) וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּזְתּוֹ הַבַּיְתָן אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהָמֶן נָפַל עַל הַמִּטָּה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לְקַבֹּשׁ אֶת הַמִּלְכָּה עִמִּי בְּבַיִת. הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הָמֶן חָפוּ: ס (ט) וַיֹּאמֶר חַרְבוֹנָה אֶחָד מִן הַסְּרִיסִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדֵּכִי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עִמָּד בְּבַיִת הָמֶן גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עָלָיו:

Just a Solid Guy

מלבי"ם אסתר פרק ז פסוק ט

(ט) אחד מן הסריסים, שהלכו לקרוא את המן אל המשתה ועי"כ ידעו מן העץ כנ"ל. גם הנה העץ - ר"ל הנה יש עוד ראיות ברורות, שזה האיש המן אך רעת המלך הוא מבקש, כי הלא עשה עץ לתלות את מרדכי, ולא מצא בו שום עון רק אשר דבר טוב על המלך, שבעבור שמרדכי הציל נפש המלך ממות, זאת חרה להמן ורצה לתלותו, כי גם המן היה בקושרים על המלך, זאת שנית עומד בבית המן גבוה וכו', הלא העץ עומד עדיין וגבוה חמשים אמה, למען יתראה לעיני הכל, וזה חרפה גדולה להמלך, שבעת שלבש מרדכי לבוש מלכות וקראו לפניו שהמלך חפץ ביקרו, בכל זאת העץ המוכן לו לתלותו עליו עומד בגלוי לעיני כל, לאמר שהאיש אשר המלך חפץ ביקרו מזומן להתלות, ואין לך מרד גדול מזה, ועפ"ז כדין פסק המלך וחרץ משפטו לתלותו. כן יאבדו כל אויבי ה':

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק ג הלכה ז

רב אמר צריך לאמר ארור המן ארורים בניו א"ר פנחס צריך לומר חרבונה זכור לטוב

אורח חיים תרצ:ז

צריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל עובדי אלילים ברוכים כל ישראל וצריך שיאמר וגם חרבונה זכור לטוב:

One must say "cursed is Haman", "Blessed is Mordechai", "cursed is Zeresh", "Blessed is Esther", "cursed are all those who worship idols", "Blessed are all Israel". And one must say "and Charvonah, may he be remembered for good".

אור חדש למהר"ל על פרק ז פסוק ט

(ט) ויאמר חרבונה אחד מן הסריסים (אסתר ז, ט) מה שהוצרך לומר הכתוב שהיה אחד מן הסריסים מפני שאם היה זה על ידי אחר שאינו המלך ויועצו היה הנס על ידי אותו איש אשר יעץ למלך לעשות זה וכאלו לא היה הגאולה על ידי אסתר המלכה, ודבר זה אינו ראוי להיות דבר שהוא שייך אל הגאולה שלא היה ע"י אסתר... וספר לו המעשה בלבד כמו שדרך הסריסים לספר הדבר אשר היה ולא היה זה עצה כלל ולכך אמרו בירושלמי (מגילה פרק ג, הלכה ז) שגם כן צריך לומר וגם חרבונה זכור לטוב.

R.Yonatan Grossman, <https://www.etzion.org.il/en/shiur-18-also-charvona-remembered-good>

We may say, in summary, that Charvona's role - in both instances where he is mentioned - is to fuel the king's anger towards someone who is close to him, such that that person's place is vacated for Esther/Mordechai. Once the idea is formulated thus, it is easy to understand why "Charvona is remembered for good": the future of the "blessed" characters, as the poem refers to them, is dependent

on his actions. At the same time, Charvona represents the instability of Achashverosh's realm. The fact that a queen, or a king's second-in-command, can be removed from the palace on the basis of the words of "one of the chamberlains" is clear testimony to the capriciousness of this king who reigns from India to Ethiopia. We may almost say that Charvona holds a sword (*cherev*) in his hand - a "revolving sword" - that may, at any time, strike at one person and lift up another.

The Hand of Eliyahu

אסתר רבה י:ט

וְשָׁמַע הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה וְנִפְּלוּ פָּנָיו. מָה עָשָׂה אֱלִיהוּ זְכוֹר לטוב, נִדְמָה לְחַרְבוֹנָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנָי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעַץ אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְמַרְדְּכַי וְגו'. דָּאָמַר רַבִּי פִּנְחָס צְרִיךְ לומר חַרְבוֹנָה זְכוֹר לטוב. וְאָמַר רַב צְרִיךְ לומר אָרוּר הַמֶּלֶךְ, אָרוּרִים בְּנָיו, אָרוּרָה זָרַשׁ אֲשֶׁתוֹ, קְדָכְתִּיב (משלי י, ז): וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקַב.

אבן עזרא אסתר פרק א פסוק י

יש במדרש שהיה אליהו, והטעם שדבר טוב ועשה כמעשה אליהו.

אסתר פרק א

(י) ביום השביעי כטוב לב המלך בִּיָּוִן אָמַר לְמַהוּמָן בְּזָתָא חַרְבוֹנָא בְּגָתָא וְאֶבְגָּתָא זֶתֶר וְכַרְפָּס שְׂבַעַת הַסְרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹשׁ: (יא) לְהַבִּיא אֶת וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מְלָכוֹת לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפְיָהּ כִּי טוֹבַת מְרָאָה הִיא:

אלשיך על אסתר פרק ז פסוק ט

והנה אמרו רבותינו ז"ל (ילקוט רמז תתרנט) כי חרבונה הוא אליהו שנדמה כאחד מן הסריסים והלא כמו זר נחשב אומרו אחד מן הסריסים, שיורה כי לא אליהו היה כי אם אחד מסריסי המלך ממש. אך אחשוב לדקדק בזה אומרו לפני המלך שהוא מיותר. אך יאמר ויאמר חרבונה אשר הוא אחד מן הסריסים לפני המלך כלומר כי לפני המלך במה שהוא אדם הרואה לעיניו הוא אחד מן הסריסים, אך לא לפני ה', כי אין המלך רואה רק מה שנדמה לפניו כאחד מן הסריסים. ושמעתי מי שדקדק בזה שחרבונה שזכר פה הוא בה"א בסוף תיבה ולא באלף כחרבונא הנזכר למעלה בין סריסי המלך, ועל כן הטיבו אשר דברו כי לא ראי זה כראי זה, ואפשר לבא אחריו ולמלא את דבריו כי ה"א שהיא חמשה רמז לחמש אותיות שבאליהו:

אור חדש למהר"ל

...דהיינו כי הש"י היה עושה ע"י חרבונה ושם דבר זה בפיו עד שאמר כך סוף סוף היה על ידו דבר טוב ולכך צריך לומר וגם חרבונה זכור לטוב, וכדי שלא תאמר כי היה דבר זה בא על ידי חרבונה שהוא אחד מן הסריסים וא"כ איך דבר זה שהוא עיקר הגאולה דהיינו תליית המן בא על ידי אחד מן האומות לכך בא ה' בשם חרבונה במקום א' כי למעלה כתיב חרבונא באלף וכאן בה"א שהוא אות אחד מן השם לומר כי הש"י היה פועל שאמר חרבונה דבר זה ולכך אין לאות חבור ה"א אל חרבונה כלל כי אין ה"א רק תוספת ואין כאן רק חלופ ה"א באלף להורות על הכונה שאמרנו.

עלי תמר מגילה פרק ג הלכה ז

ומשמע מהמדרש, שמפני כן אומר ר"פ צריך לומר חרבונה זכור לטוב מפני שחרבונה הוא אליהו, אבל על חרבונה עצמו אין לומר זכור לטוב. וכ"ה בהג"מ הלכות מגילה פ"א סק"ז. צ"ל וגם חרבונה זכור לטוב, כדאמר, ויאמר חרבונה אתא אליהו אידמי ליה לחרבונה. והעתיקו הד"מ בסימן תר"צ. ולפ"ז יש לכוון באמירת וגם חרבונה זכ"ל שר"ל לאליהו. וכן ראיתי בסידור ספרדי "תפלת כל פה".
אכן הרמ"א בהגהת השו"ע לא העתיקו, אבל כדעת האר"ר כתוב גם במהרי"ל ועיין בא"ר.

Bad Guy who did something Good

Megillah 16a

And when he entered his house he saw that "Haman was falling upon the bed" (Esther 7:8). The Gemara asks: Why does it say "was falling" [*nofel*] in the present tense, implying that he was currently

falling? It should have said "fell" [*nafal*] in the past tense. **Rabbi Elazar said: This teaches that an angel came and pushed him down on it**, and every time he would try to stand up, the angel would push him down again. **Ahasuerus said: Woe unto me in the house and woe unto me outside**, as the verse continues: **"Then the king said: Will he even force the queen before me in the house?"** (Esther 7:8).

"And Harbonah, one of the chamberlains, said before the king, Behold also, the gallows fifty cubits high, which Haman has made for Mordecai, who spoke good for the king, stands in the house of Haman" (Esther 7:9). **Rabbi Elazar said: Harbonah was also wicked and involved in that plot**, as he too wanted **Mordecai executed. Once he saw that his plot had not succeeded, he immediately fled and joined Mordecai's side. And this is the meaning of that which is written: "It hurls itself at him, and does not spare; he would fain flee out of its hand"** (Job 27:22), indicating that when God sends calamity upon a wicked person, his friends immediately flee from him.

אבן עזרא אסתר פרק א פסוק י

חרבונא - רבים פירשו שהיה חרבו של המן במהרה כי נא כמו עתה.

<p>בן יהודע כִּי־נִיּוֹן שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא נִתְקַיְמָה עֲצַתּוֹ מִיַּד בְּרַח. נִרְאָה לִי נִקִּיט לְשׁוֹן בְּרִיחָה כְּפִי אוֹתִיּוֹת שֵׁם 'חֶרְבוֹנָה' שֶׁהוּא בִּהְפֵךְ אֲתוֹן 'בְּרַחוּנָה' וְנִרְאָה לִי דְדִיִּיק שֶׁהִיָּה בְּאוֹתָהּ עֵינָה מְדַכְתִּיב (אֶסְתֵּר ז', ט) 'גְּבַהַּ חֲמֻשִּׁים אֲמָה' וְאִיךְ יִדַע שִׁיעוֹרוֹ בְּדַקְדוּק? אֵלֶּא וְדֹאֵי הִיָּה עִמָּהֶם וּמְדוּדוּהוּ לִפְנֵיו.</p>	<p>תורה תמימה הערות אסתר פרק ז ה) ר"ל בעצה דהכנת העץ למרדכי, כמש"כ ויאמרו לו חכמיו וגוי יעשו עץ וגוי, ומדייק זה משום דאל"ה מניין ידע שהעץ מחזיק בגבהו חמשים אמה, דאם רק ע"פ השמועה לבד לא הול"ל זה בלשון ודאי למלך שאולי אין הדבר מכוון ויתפס בדאי, ובפרט שאין ערך הגובה מוכרח לענין שרצה בזה: ו) פירש"י שם באיוב בן עצתו שהיה מסייעו בתחלה יברח מידו כלומר מעזור ידו בשעת כשלוננו - כמו שעשה חרבונה להמן עכ"ל. והוי פ"י הלשון כאן מיד ברח - ברח מעזור ידו בשעת כשלוננו, וחרבונה היה אחד משבעת הסריסים הנזכרים לעיל בפרשה א' ורעו של ממוכן שהוא המן וחברו בדעה על אדות מרדכי:</p>
---	---

ילקוט שמעוני תתנ"ט

ויאמר חרבונה, אמר רבי חמא בר חנינא אף חרבונה הרשע באותה עצה היה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח היינו דכתיב וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח... ויאמר חרבונה - אף חרבונה שונאו של מרדכי היה ומחייב להמן, על זה נאמר נפל שור הבא שוחטין, אמר חרבונה וכי הרעה הזאת בלבד עשה לך הוא היה עם בגתן ותרש באותה עצה, תדע לך שכן היה שמיד כשהודיעך מרדכי הדבר מיד שטמו והכין לו צליב והנה הוא בביתו של המן, מיד אמר המלך תלוהו עליו:

אור חדש למהר"ל על פרק ז פסוק ט

... וגם אל המדרש הזה הוקשה לו איך היה הגאולה על ידי חרבונה ומה ענין לו אל הגאולה, לכך אמרו שהיה חרבונה עם המן באותה עצה וכאשר לא נתקיימה עצתו ברח והיה ירא שיהיה נודע לאסתר כי חרבונה היה באותה העצה ולכך אמר אלו דברים. וסוף סוף בשביל שהיה ירא מן אסתר דבר הדברים האלו - והיה הכל מצד אסתר אבל מצד עצמו לא היה זה... רק שהיה נמשך דבר זה אל עיקר הגאולה שבא על המן תחלה מן הש"י ולא היה מן חרבונה.

ר' יובל שרלו, <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3854036,00.html>

ישנם נימוקים שונים להיות שייך לטוב: מסירות נפש כמו זו של אסתר; אחריות לכלל ישראל כמו זאת של מרדכי; הערצת לנושאי הטוב כמו הסריסים שליוו את אסתר; שליחי עושי הטוב כמו התך ועוד ועוד. ישנם גם נימוקים נמוכים מאוד, כמו הרצון להיות שותף עם מי שגובר ומי שמנצח.

לא ניתנה תורה למלאכי השרת והאנושות מורכבת מרמות שונות של מניעים ושכבות. ההכרעה כי "גם חרבונא זכור לטוב" מלמדת כי גם במקומות הנמוכים ביותר והמניעים הרדודים ביותר נמצא הטוב. עיקרון זה דומה לדוגמה להערכה המסוימת הקיימת ללומד תורה שלא לשמה, שאף שאין זה המניע הנכון והמלא, עדיין הוא שייך לעולם הטוב ולא לעולם הרע...

ואנחנו? אנחנו יכולים ללמוד מכך על החשיבות הגדולה להיות שייך לעולם ה"טוב", גם אם לעתים המניעים לכך נמוכים מאוד. מובן מאליו כי עדיף להיות בין המבורכים לכתחילה, וכאלה היו מרדכי ואסתר; אולם גם בשעה שאנו נפגשים ברצונות נמוכים יחסית להיות שייכים לטוב: לחץ חברתי, ענייני משכורת, נוחות סוציולוגית וכד' - אין אנו צריכים לדחות אלא לקרב, להעריך ולא לבזות, להעצים ולא להנמיד.

עלי תמר מגילה פרק ג הלכה ז

אולם **בתרגום שני ז ט** ואמר חרבונא חד מן סריסאי קדם מלכא, והוא חרבונה דכיר לבישתא, אלא על הדא דכיר לטב, מטול דעם המן הוה בעצתא די נסיב למיעבד צליבא למרדכי, וכד חמא דשלימת בישתא על המן ועל ביתו, אזל אף הוא לגרמיה ואמר ליה למלכא וכו'. וכ"ה במגילה טז, הנה לפי הת"ש שהכוונה היא לחרבונא ממש ואף שהיה רשע ובעצה אחת עם המן, ודכיר לבישתא, מ"מ על דא דכיר לטב וכו'. ומסיים בתרגום שם, ועל מרדכי אתקיים מה דכתיב, כד רעי מן קדם ה' ארחתיה דגברא אף בעלי דבבוי יתמכין עמיה. **וא"כ אנו אומרים, וגם חרבונה זכור לטוב. אף שהיה מקודם יועצו של המן לתלות את מרדכי, הרי בסוף עזר לגדולתו שנתקיים במרדכי, "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו". ולפי דרכינו למדנו, שאין ישראל מקפחים שכרם של אלו מהגויים שבאו לעזרתם אף שמקודם לכן היו חורשים עליהם רעה, ומזכירים אותם לטובה.**

בספר חסידים סימן תש"צ. אם יש נכרי שעשה טובות ליהודים יכולים לבקש להקב"ה שיקל בדינו. וכן יכולים לבקש על מומר שעשה טובה ליהודים וכן אמר רבי יוחנן על חרבונא זכור לטוב לפי שדבר על המן וכו'. עיין שם. ועיין בסידור אוצר התפלות בתפלת הנותן תשועה למלכים בתקון תפלה שם מה שמעתיק דברי האבודרהם בזה. וכורש בקש מישראל די להון מתקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי (עזרא ו, י). ובספר חסידים סימן תשמ"ו. ואשר אמרו על חרבונא זכור לטוב לפי שאם אדם מדבר בשבח צדיקים בין יהודים בין גויים כגון אותו פלוני עשה לישראל אותה טובה יאמר ז"ל, עכ"ל. ובסימן תשמ"ה שם, פירוש משום שהזכירו בקריאת המגילה טובת חרבונה, לפיכך צריכים לומר ז"ל וכו'. עיין שם ובדברינו לעיל.